

»Tímar og rek«

Nýtt yrkingasavn eftir Carl Jóhan Jensen

Í 1990 gav Carl Jóhan Jensen út yrkingasavnið »Hvørkiskyn«, og tað umboðaði Føroyar í kappingini um virðislønina hjá Norðurlandaráðnum. Savnið er síðani komið á íslenskum - har tað fekk mikið rós - og tað er ikki óhugsandi, at tað eisini fer at koma á øðrum málum við. Nú, næstan sjei ár seinni, letur hövundurin aftur frá sær savn av yrkingum, sum heilt greitt ikki koma í bland við annan føroyskan skaldskap.

Carl Jóhan Jensen hevur í føroyskum høpi altíð verið ein stak egin yrkjari, og viðhvørt hevur rumbul staðist av bæði skaldskapi og stóðutakanini hjá hövundinum til henda.

Í »Tímar og rek« fara tekstirnir rannsóknarferðir niður í málið, kroysta seg inn í rivuna millum málið og veruleikan, og royna at gera lesaran varan við glopp-

Carl Johan Jensen



Tímar og rek
sticker

id. Vís á, at mál ikki einfalt er mál, at tekmyndirnar, tekinið, orðið, ikki bert sipar til eitt ávíst fyrbrigdi, men til eina skipan av mentunarlíggum eindum. Um somu tíð eru fleiri av yrkingunum speiskar viðmerkingar til okkara tíð.

Carl Jóhan Jensen: Tímar og rek. Yrkingar. Mentunargrunnur Studentafelagsins 1997. kr. 90.

Strævið og dýrt at hava cøliaki

Leygardagin hevur ein danskur yvirlækni fyrilestur í MBF-húsinum um sjúkuna cøliaki, sama dag sum Cøliakifelag Føroya hevur aðalfund

Klokkan 14 leygardagin hevur Dr. med. E Gudmand-Høyer, yvirlækni og serlækni í maga/garnasjúkum á Medicinsk-gastroenterologisku deildini á Københavns Amts Sygehus í Gentofte, almennan fyrilestur í MBF-húsinum á Íslandsvegnum í Havn.

E. Gudmand-Høyer hevur serligan áhuga fyri og kunnleika um sjúkuna cøliaki, hann er ráðgevi hjá Dansk Cøliakiforening, og hann kemur til Føroya í sambandi við, at Cøliakifelag Føroya hevur aðalfund leygardagin.

Fyrilestur hansara verður um cøliaki hjá vaksnum. Á aðalfundinum luttekur eisini Óli Jacobsen, med. yvirlækni á Landssjúkrahúsinum, serlækni í garna- og tarmsjúkum.

Ring sjúka

Cøliaki er ein hertilig sjúka, sum kann raka bæði børn og vaksni, og sum varir alt lívið.

Fólk við cøliakti kunnu ikki eta nakað við gluten í, og torført er at vara seg, tí gluten finst í næstan øllum mati.

Funnu orsøkina eftir kríggið

Sjálv sjúkan hevur verið kend í øldir, men orsøkin til sjúkuna var ókend, til hollendski læknin Wim Dicke beint eftir kríggið kom eftir, at kornmat var atvoldin. Helst kom hann eftir hesum, av tí at hollendsk cøliakibørn fingi tað betri undir kríggnum, og tá ensk flogfær sleptu niður breyð og mjólk til teirra, fingi tey tað verri aftur.

Torført var at fáa fólk at skilja, at nakað so vanligt sum breyð kundi vera orsøkin til eina so álvarsama sjúku.

Hollendskir læknar fóru so at royna at geva sjúklingunum kost við ongunum mjólk í Úrslitið av kanningunum varð almennakunngjørt í norrøna barnasjúkutíðarritinum Acta Paediatrica Scandinavica í 1953. Hetta gjørdist byrjanin til tann breyð(mjólk)fría kostin, seinni glutenfría kostin, eftir at tað var ávíst og prógvað, at gluten í matinum er tað skaðliga fyri fólk við cøliakisjúkunum.

Cøliaki er ein sjúka í tunntarminum. Í gørnunum eru smá bihvár, sum leiða føðsluevnini út í kroppin. Hjá teimum, sum hava cøliaki, verða bihvárini skadd av evninum gliadin, sum finst í glutenevniinum í hveiti, rug, byggi og havra. Rovan - tottarnir í innsíðuni á gørnunum - verður skadd, so torført gerst at upptaka føðsluevnini. Sjúklingurin fær leyst lív, trívist illa, orkar lítið, børn gevast at vaksa, vandi er fyri avkálking, og fleiri fáa eins og

tannapínu í liðir og beinagrind.

Hildið verður avgjørt, at samband er millum cøliaki og sukursjúku, stoffskiftissjúkur og fleiri aðrar sjúkur, eins og cøliakisjúklingar eru í størri vanda fyri at fáa krabbamein í tunntarmin.

Felag í Føroyum

Í 1990 varð Cøliakifelag Føroya stovnað fyri at betra korini hjá teimum umleið 20 føroyingunum, sum hava fingið staðfest sjúkuna, og fyri at vekja ans millum fólk fyri sjúkuni og hennara avleiðingum.

Felagið royndir at upplýsa, og ein uppgáva er eisini at vísa heilsølum og handlum á glutenfríar matvørur og virka fyri, at hesar fáast so bíliga sum gjørligt. Tað er bæði strævið og dýrt at hava cøliaki og skula keypa glutenfrían mat.

Ikki minst strævið er tað hjá børnum, at tá tey fara í føðingardag, mugu tey hava sín egna mat við. Uttan so



E. Gudmand-Høyer hevur serligan áhuga fyri og kunnleika um cøliaki

at vertirnir vita sum er og hava gjørt okkurt, sum tey eisini tola at eta. Hesi børn kunnu tí lætt fella uttanfyri, tí tey eru øðrvísi.

Í staðin fyri vanligt mjólk kunnu tey brúka sojamejøl ella maimjól, sum er nógv dýrari enn hveitimjólk. Glutenfrí matvørurnar kosta sum heild nógv meira enn tær vanligu.

Gluten er allastaðni

Torført er at vara seg fyri gluten, tí mjólk finst í nógvum mati, at kalla altíð í liðugtjórðum sum bindievi. Tað stendur heldur ikki á vørulýsingini, at mjólk er í, um nøgðin er minni enn 25%.

Cøliakifelag Føroya bjóðar øllum at tekna seg sum limir í felagnum, sum er limur í MBF. Forkvinna í Cøliakifelag Føroya er Marita Olsen, Tordagøtu, tlf. 41671.

Hollendingur í Listaskálanum

Í dag klokkan 16 letur hollendingurin Erik Prins upp listaframsýning í Listaskálanum.

Hetta er ein framsýning við akrýlmálningum og

pappírmyndum. Framsýningin heldur fram til sunnudagin 25. mai.

Ópið er týsdag til fríggjadag kl. 14 til 17, leygardag og sunnudag kl. 14 til 18.

tíðindablaðið

SOSIALURIN

BOX 76 · 110 Tórshavn

ÓKEYPIS
Sosialurin
rindar
postgjaldið

64



Ja!

Undirritaði tekur seg sum haldara av Sosialinum - og fái blaðið 5 ferðir um vikuna.

- ☐ Haldarar í Føroyum: 235,-/ársfj.
☐ Haldarar í Danmark: 425,-/ársfj.
☐ Haldarar í Danmark: 340,-/ársfj.
 (5 bl. í senn):
☐ Onnur lond: Ymiskir prísir

Til ber altíð at gerast haldari og góldið verður bert fyri blaðini, ið eftir eru av ársfjórðinginum

Navn:

Bústaður:

Postnr., byggibýur:

Tlf.:

Undirskrift:

Stovna nú Heilafelagið

Fólk, sum hava havt apoplexiog hava afasi fáa nú sítt egna felag

Í morgin kl. 14 verður stovnandi fundur í Læraraskúlahøllini av „Heilafelagnum fyri Apoplexi og Afasi rakt“.

Klokkan 10 fyrrapartin sama dag verður fundur fyri fakfólki, og har fer Tom Skyhøj Olsen, landsformaður í danska felagnum, sum er neurologur og granskari, at halda fyrilestur. Hann verður eisini við á aðalfundinum, tá somuleiðis luttekur Grethe Eggert Hansen, aðalskrivari í danska felagnum. Hon fer at greiða frá arbeiðinum hjá felagnum.

Apoplexi merkir heilatoppur ella bløðing í heilanum, og tað hevur við sær lammilsi í aðrari síðuni.

Í sumnum førum rakar lammilsið talusentrið, og tá kunnu evnini at samskifta við onnur, tað vil siga at tosa og fata tað, sum onnur siga við ein, verða ávirkað. Hetta nevnist afasi.

Tey avvarðandi hava fyri neyðini at hava eitt felag at venda sær til fyri at fáa stuðul hjálpi og vegleiðing, tí tað er sera torført støða fyri øll at koma í, tá ein av teirra knappliga fær apoplexi.

Felagið skal upplýsa um apoplexi og afasi, halda fundir við áhugað og fakbólkar, bota um viðgerðar-, undirvísingar- og uppenj-ingarumstøðurnar hjá teimum raktu, og ein uppgáva

hjá felagnum verður at knýta bond millum fólk í somu støðu.

Enn er navn endaliga ikki sett á felagið, sum fyrils eitur „Heilafelagið fyri Apoplexi og Afasi rakt“.

DANNY TRANSPORT

- tá okkurt skal koyrast ella goymast

Tlf. 19192